

Шафорост Я. П.,

здобувач Вінницького національного технічного університету,
викладач кафедри "Фінанси і кредит"
Вінницького інституту економіки Тернопільського
національного економічного університету

СУТНІСТЬ ПРИБУТКУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Здійснено ретроспективний аналіз визначень категорії "прибуток". Систематизовано різні підходи до формування відповідної дефініції та дано їм оцінку, представлено власне бачення проблеми.

Ключові слова: прибуток, додаткова вартість, джерела прибутку, ціна реалізації, виручка, собівартість.

На сьогодні доволі актуальним є питання дослідження прибутку підприємств. Організаційна слабкість механізмів узгодження інтересів суб'єктів господарювання, недосконалість правового регулювання економічних відносин, некомпетентність сторін бізнесу, банкрутство, корупція, високий рівень підприємницьких ризиків, слабкий розвиток інституту страхування тощо ставлять під сумнів можливість успішного та ефективного розвитку підприємництва в Україні. Саме з огляду на це потреба в дослідженні прибутку як економічної категорії в історичному розвитку стає особливо відчутною, оскільки її вивчення дасть змогу пов'язати погляди вчених минулого та сьогодення та виробити єдиний підхід до визначення сутності і внутрішньої структури прибутку підприємства.

Прибуток – категорія дискусійна. Дискусії щодо його економічної природи тривають більше трьох століть, але теорія прибутку досі залишається не вивченою та суперечливою. Значний науковий внесок у дослідження теоретичних та практичних підходів до сутності прибутку як індикатора ефективної господарської діяльності підприємств та країни загалом зробили зарубіжні вчені, зокрема Дж. Бернес, Т. Дворкін, К. Маркс, К. Монро, Ф. Найт, Д. Рікардо, А. Сміт, Й. Шумпетер, та вітчизняні – І. А. Бланк, Р. Ф. Бутинець, О. А. Зінченко, Н. Ю. Іванова, А. Т. Турило та ін. Однак зазначена проблематика потребує подальшого дослідження.

Метою статті є представлення систематизованих автором історичних та сучасних концепцій визначення сутності фінансового результату діяльності підприємств з метою дослідження його об'єктивного економічного змісту.

Не можна чітко встановити, ким уперше визначено прибуток як результат діяльності суб'єкта господарювання. Однак більшість учених вважають початком еволюції поглядів на сутність прибутку теорію меркантилізму (XVII ст.). Спробуємо простежити, як у різні історичні епохи трактувалося поняття прибутку та як його розглядають сьогодні.

Меркантилісти вважали, що прибуток виникає у сфері обігу, зокрема у зовнішній торгівлі, унаслідок нееквівалентного обміну, тобто продажу за завищеними цінами. Однак, на нашу думку, головною проблемою меркантилістів було те, що в їхніх поглядах на сутність прибутку повністю ігнору-

вався прибуток у сфері мануфактурного виробництва. Вони розглядали прибуток як різницю між ціною продажу та купівлі товару. Так, один з найяскравіших представників меркантилізму Т. Ман стверджував, що “зовнішня торгівля приносить нам користь трьох видів: по-перше, користь державі... по-друге, прибуток самого купця, по-третє, доходи короля”¹.

А. Серра, представник італійського меркантилізму, вважав, що єдиним засобом збільшення скарбів країни є позитивний торговельний баланс.

Ще один з яскравих представників школи меркантилізму, генеральний контролер фінансів Франції Ж. Б. Кольбер вважав, що потрібно багато продавати сусідам та нічого в них не придбавати. Саме таким чином можна отримати великі доходи у державі.

Підкреслимо, що, на відміну від західного меркантилізму, представники якого головним джерелом скарбів вважали зовнішню торгівлю, російські економісти та вчені того часу, передусім А. Л. Ордин-Нащокін та І. Т. Посошков, наполягали на політиці протекціонізму та цікавилися внутрішніми джерелами багатства. А. Л. Ордин-Нащокін вважав, що джерелом прибутку країни є не лише зовнішня торгівля, а й внутрішні торговельні відносини. При цьому він обстоював думку про необхідність розвитку неторговельних галузей господарства.

І. Т. Посошков одним із перших почав досліджувати залежність між ростом багатства країни та продуктивністю праці. Праця, вважав І. Т. Посошков, повинна приносити прибуток.

Отже, розглянувши погляди представників школи меркантилізму на природу прибутку в країні, ми можемо представити їх як поєднання двох підходів: політики пріоритету зовнішньої торгівлі й позитивного торговельного балансу та політики протекціонізму.

На зміну меркантилістським поглядам у XVII ст. прийшла школа фізіократів, представники якої доводили, що прибуток створюється тільки у сфері сільського господарства, де вплив природних умов призводить до збільшення споживчих вартостей понад витрати виробництва. Так, засновник цієї економічної школи Ф. Кене стверджував, що прибуток отримує той, хто володіє землею, адже сама земля і природа дають прибуток.

На нашу думку, головною помилкою фізіократів є те, що прибуток вони вважали результатом лише хліборобської праці. Відповідно до їхніх суджень додана вартість створюється сама по собі без залучення будь-якої людської праці.

Згодом представник французької політекономічної думки А. Тюрго впровадив у концепцію фізіократів поняття капіталу та почав досліджувати природу чистого доходу. Він вважав, що надлишок доходу може бути породжений не лише у сфері сільського господарства, а й у промисловості. Він пояснив поняття “витрати” та проаналізував взаємозв’язок між над-

¹ *Ман Т.* Богатство Англіи во внешней торговле, или Баланс нашей внешней торговли как регулятор нашего богатства / Т. Ман // Меркантилизм. – Л. : Соцэкгиз, 1935. – 375 с.

лишком та приростом, а також дослідив відношення норми прибутку до процентної ставки.

Значний внесок у розроблення проблеми прибутку зробили класики політекономії А. Сміт та Д. Рікардо, які в XVIII–XIX ст. обґрунтували ідею створення доданої вартості.

У різні часи А. Сміт трактував прибуток як закономірний результат продуктивності капіталу; винагороду капіталістові за його діяльність і ризик; вирахування з частини неоплаченої праці найманого робітника.

А. Сміт писав, що “при обміні готового товару на гроші, працю чи інші продукти, окрім оплати ціни матеріалів та заробітної плати робітників, повинна бути ще деяка сума для прибутку підприємця, який ризикує своїм капіталом у цій справі. Тому вартість, яку робітники додають до вартості матеріалів, розкладається сама у цьому випадку на дві частини, одна з яких іде на оплату заробітної плати, а друга – на оплату прибутку їхнього підприємця на весь капітал, який він авансував у вигляді матеріалів та заробітної плати. У нього не було б аж ніякого інтересу наймати цих робітників, – зауважує А. Сміт, – якби він не міг розраховувати отримати від продажу виготовлених ними виробів що-небудь понад суму, необхідну тільки для відшкодування його капіталу...”².

За А. Смітом, першоджерелом прибутку є виробництво, а новостворена вартість розподіляється на оплату праці робітників та прибуток. Прибуток, на думку А. Сміта, – це породження капіталу. Отже, прибуток А. Сміт розглядає як різницю між заново створеною вартістю та заробітною платою. Фактично йдеться про додану вартість, а прибуток – це результат неоплаченої праці. А. Сміт виступає проти тверджень тих, хто вважає прибуток платою за працю з нагляду та управління, цей прибуток не схожий на оплату праці, він має інші витoki і вимірюється величиною капіталу, що застосовується у виробництві. Розмір прибутку визначається розміром капіталу. Це означає, що А. Сміт розглядає прибуток як породження всього капіталу і результат продуктивності капіталу. Прибуток, за А. Смітом, є винагородою капіталістові за працю та ризик.

Отже, ми вважаємо, що головним надбанням А. Сміта є створення концепції трудової вартості, яку з часом ефективно розвине К. Маркс. Істотним недоліком поглядів А. Сміта є те, що він не зміг узгодити суперечливі погляди щодо першоджерела прибутку, об’єднати їх у цілісну концепцію. Цей синтез, на нашу думку, полягає в тому, що джерелом прибутку є насамперед праця найманих робітників, а також праця підприємця (управлінська, організаторська). Засоби праці самі по собі прибуток не створюють, але у процесі їх техніко-економічного поєднання з найманою працею виникає нова продуктивна сила, так званий синергічний ефект.

Продовжувачем теорії А. Сміта став його співвітчизник, англійський економіст Д. Рікардо. Заслуга Д. Рікардо полягає у спробі дати пояснення процесу розподілу, виходячи з єдиної основи – трудової теорії вартості. Він

² *Смит А.* Исследование о природе и причине богатства народов / А. Смит. – М. : Прогресс, 1989.

стверджував, що прибуток і заробітна плата є не джерелами, а складовими вартості, що створюється тільки працею. Д. Рікардо писав: “Підвищення вартості праці є неможливим без відповідного падіння прибутку”³.

Д. Рікардо пов’язував прибуток із заробітною платою, стверджуючи, що її зростання призводить до зниження прибутку, і навпаки, прибуток зростає тоді, коли заробітна плата зменшується. Тобто прибуток завжди виступав у нього як залишок після відрахування з вартості товару витрат на заробітну плату. Прибуток, як ми можемо розуміти, являє собою додану вартість.

Отже, прибуток у Д. Рікардо – це перевищення цінності над заробітною платою. Головним, що цікавить економіста, є проблема величини прибутку і його співвідношення із заробітною платою.

Таким чином, розглянувши погляди відомих класиків на сутність та природу прибутку, ми дійшли висновку, що основним здобутком їхньої концепції було створення теорії додаткової вартості в галузі матеріального виробництва та те, що вони визначили прибуток як наслідок відрахування з вартості створеного продукту праці робітника на користь капіталіста. Отже, теорія формування прибутку А. Сміта та Д. Рікардо поклала початок трудовій теорії додаткової вартості, яка на той час ще не була обґрунтована як цілісна концепція прибутку.

Популяризатором ідей А. Сміта та Д. Рікардо був представник французької політекономії Ж.-Б. Сей, який зробив значний крок уперед порівняно з попередниками, запровадивши до наукового вжитку термін “підприємець” (раніше вживався термін “капіталіст”). Підприємця він розглядав як відмінного від капіталіста учасника економічного процесу. Ж.-Б. Сей писав, що людина, капітали та земля надають те, що називається виробничими послугами. Ці послуги, винесені на ринок, обмінюються у вигляді заробітної плати, процента чи ренти. На них існує попит з боку промислових підприємців, які комбінують виробничі послуги для задоволення попиту на продукти, підприємці є лише посередниками. Тобто Ж.-Б. Сей підійшов до визначення тієї частини прибутків підприємця, що надходить у “винагороду за його промислові здібності, за його таланти, діяльність і керівництво”⁴.

Таким чином, концепція продуктивного капіталу переростає у теорію трьох факторів виробництва, якими виступають праця, капітал, земля, що є самостійними джерелами доходів – заробітної плати, прибутку та ренти.

Досліджуючи виникнення та розвиток такої складної економічної категорії, як “прибуток”, неможливо залишити поза увагою погляди та досягнення видатного німецького філософа й економіста К. Маркса. Він вважав, що прибуток – це перетворена форма доданої вартості. Тільки додана вартість, на його думку, виступає породженням всього авансованого капіталу. Джерелом доданої вартості він вважав працю найманих робітників. Робітник працею створює більшу вартість, ніж вартість його робочої сили. У буржуаз-

³ Рікардо Д. Сочинения / Д. Рікардо. – М. : Госполитиздат, 1955. – 432 с.

⁴ Уткіна Н. В. Економічний зміст фінансового результату діяльності підприємства: історичний аспект / Н. В. Уткіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 11. – С. 133.

ному суспільстві зникає привласнення чужої праці і прибуток стає похідною руху всього авансованого капіталу, як наслідок витрат виробництва. Однак недоліком теорії К. Маркса є те, що він необґрунтовано вважав джерелом вартості тільки працю найманих робітників, ігноруючи працю підприємців. Тобто у марксистській теорії прибуток визначався як перетворена форма додаткової вартості, що створена тільки найманою працею. На думку К. Маркса, і рента, і процент, і прибуток не виникають завдяки конкретно землі, капіталу, а лише завдяки поєднанню цих факторів з найманою працею робітника. Цю теорію К. Маркс використав для пояснення механізму експлуатації людини людиною при капіталізмі. Тобто К. Маркс свого часу досліджував перетворення доданої вартості на прибуток та середній прибуток, розглядав об'єктивні й суб'єктивні межі зростання прибутку.

Необхідно зазначити, що на початку ХХ ст. великої популярності набула інноваційна теорія прибутку, засновником якої є видатний австрійський економіст Й. А. Шумпетер. У його теорії прибуток виступає результатом нових поєднань виробничих факторів і нагородою за нововведення. Цей вид прибутку справедливо можна вважати тимчасовим, оскільки він зникає у разі впровадження інновацій конкурентами. Проте його джерело пов'язується з працею підприємця, що відповідає критеріям науковості.

У своїх працях учений вперше розробив концепцію прибутку як результат здійснення нововведень. Щоб краще зрозуміти її суть, він впроваджує в економічний аналіз особу Новатора, роль якого полягала у постійному пошуку та застосуванні нових сполучень різних факторів виробництва. Ці нові сполучення і є нововведеннями, що дають можливість отримати прибуток. Й. А. Шумпетер виокремлює п'ять основних типів інновацій: виробництво нового товару чи послуги або створення нової якості товару; освоєння нового ринку або ринкового сегмента; впровадження нової технології у виробництві товару, а також новий спосіб комерційного використання товару або заміна одного товару на аналогічний, ще дешевший; одержання нового джерела сировини або напівфабрикатів для виробництва товару; організаційно-управлінські нововведення і реорганізація підприємства.

Якщо до введення новацій підприємство перебувало на одному рівні з іншими підприємствами галузі, то після їх запровадження воно досягає вищого рівня і, відповідно, отримує значно вищий прибуток. Більше того, Й. А. Шумпетер відрізняв прибуток від ведення бізнесу. Плату за керівництво та премію за ризик він прямо відносив на витрати підприємства. Вчений стверджував, що підприємець нічим не ризикує, впроваджуючи інновації, єдине чим він може ризикувати — це своєю репутацією. Слід зауважити, що постійне бажання отримати все більший прибуток змушує підприємців у конкурентній боротьбі запроваджувати новації у виробництво, що, безперечно, є двигуном економічного та технічного прогресу.

Отже, згідно з інноваційною теорією прибутку Й. А. Шумпетера, прибутком є дохід від особливого фактора виробництва — підприємництва, яке за своєю сутністю передбачає постійні нововведення.

Цікавим є твердження американського економіста Ф. Найта щодо такого фактора виробництва, як підприємництво. У праці "Ризик, непевність і

прибуток” він розглядає прибуток підприємця як компенсацію за ризик невизначеності перспектив його справи. При цьому Ф. Найт розрізняє два види ризиків: обчислювальний (збитки від нього визначаються витратами страхування) і непередбачуваний (необчислювальний). Концепція ризикового прибутку є необґрунтованою, оскільки ризик не є самостійним фактором виникнення прибутку, він виявляється через інші реальні фактори⁵.

Зазначимо, що теорії Й. А. Шумпетера та Ф. Найта значною мірою схожі. Зокрема, інновації та невизначеність тісно пов’язані, оскільки інновація являє собою зміну певних функцій виробництва або корисності, тому зрештою спричинює явище невизначеності. Утім, інновації та невизначеність не слід ототожнювати.

Заслуговує на увагу також думка Дж. Мілля, який розглядав прибуток підприємця як:

- плату за ризик;
- винагороду за утримання від негайного витрачання свого капіталу;
- плату за працю та мистецтво контролю за виробництвом.

Досліджуючи еволюцію поглядів на сутність прибутку та його природу, варто виокремити та розглянути теорію трудового доходу, прихильником якої був А. Маршалл. Він обстоював думку, що існує певна група працюючих поряд з робітниками. Це група підприємців, основна функція яких – організаторська, тобто прибуток розглядається як винагорода підприємців поряд із заробітною платою робітників. Тому прибуток є оплатою підприємницької функції.

Таким чином, у різні часи поняття “прибуток” трактувалося неоднозначно. Тому детальніше вивчення поглядів відомих економістів на цю проблему дасть можливість глибше усвідомити альтернативні погляди, а отже, наблизитися до істини. Економісти сучасності у своїх дослідженнях економічної сутності прибутку широко застосовують досягнення та розробки попередників.

Тим часом у сучасній економічній літературі сутність прибутку тлумачиться по-різному. Так, на думку І. А. Бланка, прибуток – це втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик реалізації підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі проведення цієї діяльності⁶.

Заслуговує на увагу думка Г. С. Савицької, яка розглядає прибуток як частину чистого доходу, створеного в процесі виробництва та реалізованого у сфері обігу, який безпосередньо одержують підприємства⁷.

А. Т. Турило та О. А. Зінченко вважають прибуток основним джерелом інтенсивного та інноваційного розвитку підприємства, реконструкції ви-

⁵ Найт Ф. Х. Риск, неопределенность и прибыль / Ф. Х. Найт ; пер. с англ. М. Я. Каждан ; Акад. нар. хоз-ва при Правительстве РФ; Центр эволюционной экономики. – М. : Дело, 2003. – 359 с.

⁶ Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 544 с.

⁷ Савицька Г. В. Аналіз економічної діяльності підприємств : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.

робництва, модернізації його матеріально-технічної бази, підвищення соціальних стандартів тощо⁸.

Г. М. Тарасюк та Л. І. Шваб⁹, Н. І. Верхоглядова, Д. М. Ядронський та Н. А. Іваннікова¹⁰ визначають прибуток як частину виручки, що залишається після відшкодування витрат на виробничу та комерційну діяльність підприємства.

Як економічний показник, що являє собою різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво і реалізацію продукції розглядає прибуток А. А. Мазаракі¹¹. Він зазначає, що прибуток характеризує кінцевий результат діяльності підприємства. Його одержання є обов'язковою умовою розширення відтворення на підприємстві, забезпечення його самофінансування і зміцнення конкурентоспроможності на ринку.

Заслужовує на увагу думка Н. Ю. Іванової, яка трактує прибуток як основний показник успішної діяльності підприємства. І підприємство, і держава зацікавлені у зростанні маси прибутку. Підприємство зацікавлене тому, що саме чистий прибуток є складовою грошового потоку, який повертається на підприємство. Саме за рахунок чистого прибутку може здійснюватися розширення виробництва і додаткове стимулювання працівників. Держава, зазначає Н. Ю. Іванова, зацікавлена тому, що зростають надходження до бюджету¹².

Доволі своєрідно розуміють прибуток В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський та О. Ф. Уткін. Прибуток, на їхню думку, є системою економічних відносин між підприємцями (роботодавцями-власниками засобів виробництва) і найманими працівниками у сфері виробництва, розподілу та привласнення створеної додаткової вартості, яка відособлюється у вигляді надлишку над витратами власного капіталу¹³.

Проаналізувавши погляди вітчизняних учених та науковців на сутність прибутку, розглянемо трактування цього поняття іноземними фахівцями. Так, С. Фішер, Р. Дорнбуш та Р. Шмалензі зауважують, що власники підприємств усіх форм власності (одноосібне володіння, партнерство або

⁸ Турило А. М. Теоретико-методологічні підходи до визначення прибутку підприємства як фінансової категорії / А. М. Турило, О. А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 3. – С. 109.

⁹ Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2003. – 432 с.

¹⁰ Верхоглядова Н. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. І. Верхоглядова, Д. М. Ядронський, Н. А. Іваннікова. – К. : Професіонал, 2008. – 384 с.

¹¹ Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства : підруч. / А. А. Мазаракі, Л. О. Лігоненко, Н. М. Ушакова ; за ред. Н. М. Ушакової. – К. : Хрещатик, 1999. – 800 с.

¹² Іванова Н. Ю. Економічна теорія управління фірмою : навч. посіб. / Н. Ю. Іванова. – К. : ЦНЛ, 2010. – 266 с.

¹³ Федоренко В. Г. Політична економія : підруч. / В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський, О. Ф. Уткін ; за наук. ред. д. е. н., проф. В. Г. Федоренка. – К. : Алерта, 2008. – 487 с.

корпорація) намагаються досягти максимізації прибутку, щоб стати якомога сильнішими. У більшості випадків, зазначають науковці, підприємства проводять свою діяльність таким чином, щоб максимізувати прибуток¹⁴. При цьому доходи вони розглядають як суми, отримані фірмою від реалізації товарів або послуг протягом певного періоду, а витрати — як витрачання на виробництво реалізованих упродовж певного періоду товарів або послуг. Тому прибуток, на їхню думку, є перевищенням доходів над витратами.

Американський економіст К. Монро стверджує, що підприємство організовує свою діяльність таким чином, щоб вхідні пропорції в майбутньому забезпечили бажаний результат. Враховуючи виробничий метод та рішення щодо того, що виробляти, підприємство прагне мінімізувати вхідні витрати. Воно планує кількість кожного виду продукції, яку продаватиме, і ціну за одиницю, за якою сподівається продати кожний вид продукції. При цьому основна мета підприємства — це максимізація прибутку¹⁵. Прибуток стане максимальним у тому випадку, коли різниця між сукупними доходами та сукупними витратами буде найбільшою.

Варто звернути увагу на трактування сутності прибутку таких американських учених, як Дж. Бернес, Т. Дворкін та Е. Річардс. У праці “Правила бізнесу” вони розглядають максимізацію прибутку як головну мету фірми. Це спричинено тим, зазначають автори, що саме максимізація прибутку забезпечує раціональний розподіл обмежених ресурсів суспільства. Підприємства, які ефективно використовують обмежені ресурси, мають змогу здійснювати продаж своєї продукції за нижчими цінами, ніж їх конкуренти, і за рахунок більших обсягів збуту отримують вищу рентабельність¹⁶. Як наслідок, вони зможуть випередити менш ефективних користувачів ресурсів. Ще одним важливим моментом у дослідженні питання максимізації прибутку, зауважують автори, є таке: якщо менеджери, які переслідуватимуть інші цілі, а не збільшення прибутку, не зможуть ефективно спрямувати обмежені ресурси на ефективне їх використання, то наслідком таких дій буде зменшення національного багатства.

Ф. Роберт, Б. Бернанк¹⁷ та Д. Коландер¹⁸ також приділяють велику увагу сутності та значенню прибутку. Вони зазначають, що у кожній фактичній економіці товари та послуги вироблені більшістю організацій, які керуються безліччю різних мотивів. Однак для більшості підприємств головним мотивом діяльності є отримання прибутку для їхніх власників. Прибуток є

¹⁴ *Фишер С.* Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи ; пер. с англ. со 2-го изд. — М. : Дело, 1993. — 864 с.

¹⁵ *Monroe K. B.* Pricing: Making Profitable Decisions / K. B. Monroe. — 3rd ed. — N.Y. : McGraw-Hill, 2001. — 480 p.

¹⁶ *Law for Business / A. J. Barnes, T. M. Dworkin, E. L. Richards.* — Boston : IRwin, 2000. — 1167 p.

¹⁷ *Frank R. H.* Principles of Economics / R. H. Frank, B. Bernanke. — Boston : IRwin, 2001. — 834 p.

¹⁸ *Colander D. C.* Microeconomics / D. C. Colander. — 4th ed. — N.Y. : McGraw-Hill, 2001. — 480 p.

різницею між сукупними доходами, отриманими від реалізації продукції, та всіма витратами – явними і неявними.

Таким чином, ми переконалися, що на сьогодні немає єдиної думки щодо природи прибутку. Наведені визначення, безумовно, мають право на існування. Проте їхніми основними недоліками є те, що вони розглядають або лише механізм формування прибутку, або інформацію, пов'язану з ним. Тому жодне з цих визначень не може претендувати на універсальність та потребує подальшого вдосконалення.

На нашу думку, прибуток варто розглядати як сукупність економічних відносин між підприємцями – власниками факторів виробництва та найманими працівниками, які виникають у процесі виробництва, розподілу та обміну виготовленої продукції з метою отримання додаткової вартості, що являє собою різницю між отриманими доходами та відповідними їм витратами і є джерелом утворення господарських засобів, інвестиційної та інноваційної діяльності.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що прибуток підприємства є частиною заново створеної вартості, виробленої та реалізованої, яка дає можливість характеризувати не лише діяльність окремого підприємства, а й оцінювати стан економічного та соціального розвитку країни. Тобто, прибуток – головна мета підприємницької діяльності, основний механізм захисту підприємства від загрози банкрутства, база економічного розвитку держави та основне джерело задоволення соціальних потреб суспільства.